

De Ministerlaan bekeken

MAX VAN DEN BERG

Nog steeds bewaar ik dierbare herinneringen aan mijn geboortehuis, Ministerlaan 4a. Maar hoe zijn het huis en de laan ontstaan?

Begin 19^e eeuw zijn de 's-Gravelandseweg (toen nog Scheibooms eind geheten), Hoge Naarderweg, Melkpad en Noordse Bosje al in gebruik. Het Noordse Bosje kwam uit op de Hoge Naarderweg! Enkele zeer grote villa's werden al in de eerste helft van de 19^e eeuw rond het dorp, onder meer richting 's-Graveland, gebouwd. De meeste villawijken werden ontwikkeld vlak voor en na 1900, vaak op terreinen van die gesloopte grote villa's.

Waarom eindigt het Noordse Bosje zo plotseling? Waarom zijn de villa's aan het Ministerpark (Burgemeester Lambooylaan en Burgemeester Van Hellenberg Hubarlaan) ouder dan die aan het aangrenzende Melkpad en Minister Hartsenlaan? Waarom zijn de tui-

nen aan de Oude Enghweg zo ondiep? Waarom loopt de Ministerlaan zo krom?

Ontwikkelingen rond de 's-Gravelandseweg

De 's-Gravelandseweg heeft bij raadsbesluit van 1883 zijn definitieve naam gekregen. De bebouwing was nog harmonieus: kleinschalig met boerderijen en fabriekshuisjes. De huisjes stonden schots en scheef en hadden allemaal erven of tuinen. Het voor die tijd redelijk grote dorp had zes brinken, waaronder bij de huidige Kei, waar dagelijks de schapen werden verzameld om naar de heidevelden gebracht te worden. In 1766 telde Hilversum 720 woningen met ca. 3000 inwoners.

De Hoge Naarderweg en de Bussumerstraat/Lage Naarderweg voerden beiden naar Naarden. Het Melkpad bestond al langer, maar de noordgrens van het dorp was het Noordsche Boschje (naamgeving 1876),

In 1824 was het dorp Hilversum omringd door engen: akkerbouwgronden. De Noorder-Eng of Oude-Eng begon ten noorden van het Noordse Bosje, dat toen nog aansloot op de Hoge Naarderweg net als het Melkpad. (SAGV, coll. Boekschoten, inv.nr. CB 117)

Ministerpark, Ministerlaan en Bouwzicht

De straatnamen Ministerpark en Ministerlaan zijn oude namen. Volgens het *Straatnamenboek van Hilversum* werden deze namen op 5 januari 1954 gewijzigd. Ministerlaan werd Minister Hartsenlaan en het Ministerpark kreeg de namen van twee Hilversumse burgemeesters: Lambooy en Van Hellenberg Hubar. De eerste was tien jaar burgemeester geweest, twee keer zo lang als de laatste, en kreeg het langste deel van de weg naar zich vernoemd.

De buitenplaats Bouwzicht bestond al kort nadat Pieter Hartsen in 1834 twee huizen aan de 's-Gravelandseweg kocht. Hij liet ze slopen en op de plek van de grootste een nieuwe villa optrekken. Bij zijn dood in 1846 stond er ook al een tuinmanswoning aan het Noordse Bosje. Het bezit ging ongedeeld naar de vijf nog in leven zijnde kinderen. In de loop der jaren verwierf zoon Cornelis de delen in Bouwzicht van zijn zusters en broer. Ook kocht hij in 1853 een stuk bouwland, waar de paardenstal en koetsierswoning kwam. Na de aankoop met buurman Brouwer van het toen nog achter hun terrein lopende Noordse Bosje heeft hij een nieuw buitenverblijf laten bouwen. Het heeft een ander grondplan en staat meer naar het westen dan het gebouw op eerdere kaarten. Vermoedelijk zal dit kort na de aankoop van het weggetje in 1866 geweest zijn.

In 1896 kocht De Groot de buitenplaats in opdracht van Brandsma, die er al enkele jaren woonde en voor zijn eigen bouwmaatschappij de (nog ingezaaide) bouwlanden ten noorden van het Melkpad. Diezelfde bouwmaatschappij kocht in 1904 van Brandsma een groot deel van de buitenplaats Bouwzicht. Pas vijf jaar later verkocht Brandsma het huis en de resterende grond. – DE REDACTIE

een pad met vier armen, waarvan de noordelijke arm naar het Melkpad westelijker was gelegen dan nu. Tussen Melkpad en Noordse Bosje was bouwland en wat grasland achter de grote boerderijen van o.a. Gerit Vlaanderen, Bikker en Brouwer. Ten noorden van het Noordse Bosje waren bouwlanden met tarwe, boekweit en tabak. Verderop lagen de heidevelden, waar schaapskudden liepen. In lage gebieden waren graslanden (*meenten*). Het bouwland bij het Noordse Bosje heette Oude Engh, een veldnaam op de kaart met de eerste heideverdeling van 1843, maar oorspronkelijk veel ouder. De bouwlanden waren meestal particulier bezit. De meentgronden en heidevelden waren echter gezamenlijk bezit; het 'blote' eigendom was van de Staten van Holland, het gebruiksrecht was voor Gooise boeren die verenigd waren in "Stad en Lande": de erfgooiers. In de loop der eeuwen is er steeds trammelant geweest tussen beide partijen over gebruik en zeggenschap. In 1843 kwam het tot verdeling van de gronden. Pas met de Erfgooierswet van 1912 mochten gemeenschapsgronden verkocht worden. Zo verkocht men in 1932 1700 ha voor 12 cent per m² aan het Gooisch Natuurreservaat (betaald door Gooise gemeenten, Amsterdam en de provincie Noord-Holland).

Langs de 's-Gravelandseweg werden vanaf 1843 enkele kapitale villa's gebouwd door rijke Amsterdamse kooplieden en regenten, meestal voor bewoning in de zomer. Rond 1850 waren dat onder andere Wisseloord, Lindenheuvel en Heuvelhoeve.

De boerderij van Brouwer. Rechts op deze tekening van Maarten Betlem vaag "Bouwzicht".

(coll. Museum Hilversum)

Twee bezittingen langs de 's-Gravelandseweg zijn bepalend geweest voor het ontstaan van het villabuurtje in de driehoek Hoge Naarderweg, Melkpad en Noordse Bosje, te weten de boerderij van Brouwer en het uitdijende bezit van jhr. Hartsen. Wie waren boer Brouwer en regent Hartsen?

Boer J.H. Brouwer

Aan de 's-Gravelandseweg 46 stond een mooie, grote met riet gedekte boerenhoeve, gebouwd in 1780, van J.H. Brouwer, een rijke boer en erfgoeier. Woonhuis en bedrijf, langgerekt onder een kap, compleet met stallen, hooiberg en schapenschuur. Achter de hoeve was een lang weiland, waar de koeien graasden. In 1900 werd de boerderij verkocht en afgebroken. De familie Brouwer verhuisde naar een nieuwe boerderij, "De Noteboom", ergens bij de Frans Halslaan, die inmiddels ook is afgebroken.

Jhr. Cornelis Hartsen

Cornelis Hartsen, geb. 28 januari 1823 en gestorven 11 oktober 1895, stamde af van een voorname en gefortuneerde doopsgezinde familie. Zijn voorouders kwamen uit Antwerpen, waar een telg burgemeester was geweest.

Met zijn broer dreef hij het koopmanshuis Hartsen in Amsterdam. Hij trouwde met Wilhelmina van Lennepe, dochter van de schrijver Jacob van Lennepe, en het gezin woonde vanaf 1864 op de Keizersgracht 686 – het mooiste deel tussen Vijzelstraat en Reguliersgracht. Uit het woonregister blijkt een komen en gaan van dienstboden. Kennelijk was de vrouw des huizes niet gemakkelijk tevreden te stellen! Ze kreeg drie kinderen, Willem (geb. 1853), Maria Cornelia (geb. 1857) en Henrietta Sarah (1860-1946). In april 1871 verhuisde de familie naar Frederiksplein 34, een prachtig nieuw herenhuis dat onderdeel was van het uitbreidingsplan van dr. Sarphati. Ook Cornelis werd, net als zijn vader, lid van provinciale staten van Noord-Holland. Hij ijverde voor de handelsbelangen van de stad Amsterdam. Zo bemoeide hij zich intensief met de aanleg van de spoorlijn Amsterdam-Hilversum-Utrecht/Amersfoort en kwam hij rond 1870 regelmatig op het bouw bureau, dat toen bij de huidige Kei was gevestigd. De treinverbinding tussen Amsterdam en Hilversum werd op 10 juni 1874 in gebruik genomen. Hartsen raakte gecharmeerd van het rustieke landschap van het Gooi. Dorpen op zandgronden werden in die tijd gezonder geacht dan Amsterdam met zijn vuil en stinkende grachten.

Kadastrale kaart 1827 met de boerderij van Brouwer, 's-Gravelandseweg 46. Tussen Melkpad en Noordse Bosje staat vermoedelijk een grote tabaksschuur voor het drogen van de bladeren.

Villa Bouwzicht circa 1900.
(uit: Met hart en ziel)

Bovendien was investeren in grond een goede belegging. De treinverbinding maakte het pendelen tussen Amsterdam en het Gooi een fluitje van een cent. Tussen 1867 en 1875 kocht Hartsen (en voor die tijd al zijn vader?) grote stukken bouwland en ook wel huizen met tuinen met een oppervlakte van ruim 4 hectare tussen de 's-Gravelandseweg, het Noordse Bosje en aan beide zijden van het Melkpad tot aan buurman Brouwer. Met buurman Brouwer had hij geregeld ruzie, o.a. over het drinkwater, dat in die tijd nog geput werd. Hij wist gedaan te krijgen dat een deel van het Noordse Bosje, dat uitkwam op de Hoge Naarderweg en dus ook over het land van Brouwer liep (!), buiten gebruik werd gesteld. Daarna verwierf hij het en verplaatste de noordelijke

arm naar het oosten, waardoor hij een ononderbroken terrein kreeg. Hij liet in 1872 een grote villa bouwen, 's-Gravelandseweg 44. Die villa gebruikte hij met zijn gezin in de zomermaanden en noemde haar "Bouwzicht", vanwege het prachtige uitzicht op de wit bloeiende (boekweit-)akkers.

Tegenover Bouwzicht aan de 's-Gravelandseweg bouwde K.J. Perk, zoon van de beroemde notaris en wethouder, in 1882 een grote villa op het terrein begrensd door P.C. Hooftweg, de begraafplaats en het "huis met de kettingen", zijn ouderlijk huis. Beide huizen zijn in 1937 gesloopt. De kinderen uit de buurt speelden vaak in "de tuin van Perk". Andere grote villa's in de buurt waren: De Witte Hull (heuvel), waar la-

Kadastrale kaart 1882. Hartsen heeft grond verworven en Bouwzicht gebouwd. Het Noordse Bosje is ingekort en de noordelijke arm naar het oosten verplaatst. De toegang ligt aan de 's-Gravelandseweg nr. 44. Later omgenummerd Ministerlaan 2a.

ter het raadhuis van Dudok zou komen, villa Oude Engh en villa Nieuwe Engh. Deze situatie bleef tot eind jaren tachtig van de 19^e eeuw.

Van 1888 tot 1891 was Cornelis Hartsen minister in het kabinet Mackay. Vanaf 29 mei 1888 woonde hij afwisselend in Den Haag en Hilversum.

Door de ingebruikname van de spoorlijn Amsterdam-Hilversum kwam een grote migratiestroom op gang. Nu niet langer alleen van rijke regenten, maar ook van de gegoede burgerij, van middelbare en lagere ambtenaren en werklieden. Zij vestigden zich hier permanent en forensden dagelijks tussen Hilversum en Amsterdam. Achtereenvolgens ontstonden onder andere de villabuurt Boomburg (vanaf 1877), Suzannapark (Vaartweg, vanaf 1883), Ministerpark (vanaf 1897), Trompenberg (vanaf 1897), Oude Enghweg (1900) en de Ministerlaan (1910).

Op 11 oktober 1895 overleed Hartsen in Hilversum. Een jaar later werden de grondeigendommen door zijn zoon geveild en op 13 augustus 1896 door Jan de Groot gekocht voor twee partijen voor f67.931. De Exploitatietuurgesellschaft Hilversum kocht de aaneengesloten percelen ten noorden van het Melkpad, waar snel de villabuurt Ministerpark werd ontwikkeld. Hun voortvarendheid was dus de reden dat het Ministerpark eerder werd aangelegd dan de Ministerlaan.

De grond begrensd door de 's-Gravelandseweg, land van Brouwer, het Melkpad en het Noordse Bosje werd gekocht door E. Brandsma. Brandsma ging op Bouwzicht wonen. Op 1 september 1909 kocht vervolgens makelaar Pieter C. Lasonder de villa.

Na vanaf 1899 op verschillende adressen in het Ministerpark gewoond te hebben, liet Henrietta Hartsen in 1903 een huis bouwen op de hoek van het Melkpad en Noordse Bosje. Daardoor werd een goede aansluiting tussen het Ministerpark en de later aangelegde Ministerlaan geblokkeerd. Ze deed veel aan caritas. Zo liet zij op de hoek van het Noordse Bosje 45 in 1895 "Eben Haëzer" bouwen, een ontmoetingsruimte voor de christelijke jeugd H.C.J.M.V., en in 1898 ernaast, op nummer 47, het "Unie-huis" voor drankzuchtige vrouwen.

Ontwikkelaars, bouwmaatschappijen en speculanten

Vanaf ongeveer 1860 ontstonden bouwmaatschappijen naast particuliere grondeigenaren, die een verzoek aan het gemeentebestuur deden om één of meer stra-

ten te mogen aanleggen op hun grondgebied. Na een onderzoek van Gemeentewerken over profiel, wegbe- loop en kosten van aanleg, werd bij raadsbesluit zo'n verzoek ingewilligd. De grond voor de openbare weg werd dan overgedragen aan de gemeente onder gelijk- tijdige betaling van de kosten van aanleg, waarna de weg/laan/straat werd aangelegd door Gemeentewer- ken. In de wegen werden door gemeente en nutsbe- drijven riolering, water, gas, elektriciteit en later tele- foon aangelegd en bomen geplant. Ter weerszijden van de weg werd de bouwgrond in kavels verdeeld en verkocht aan liefhebbers. Door de verkoper van de grond konden nadere eisen worden gesteld in de vorm van erfdiensbaarheden, geregeld in het Burgerlijk Wetboek. Denk daarbij aan afscheidingen van de weg, afstand van de huizen tot de weg, aantal te bouwen wo- ningen, aaneengesloten bebouwing enzovoorts.

Voor Melkpad en Ministerlaan zijn de erfdiensbaar- heden al door Hartsen geformuleerd:

- Als afscheiding van de openbare weg moesten ijze- ren hekken geplaatst worden en vanaf de weg tot tien meter mochten geen ondoorzichtige heggen, heiningen of schuttingen gemaakt worden.
- Er mochten geen bedrijven komen, noch koffiehui- zen, tapperijen of publiek vermaak.
- Er mochten geen mestvaalten gehouden worden.
- Er kon slechts gebouwd worden op minstens 6 me- ter van de weg.

De Bouwmaatschappij Hilversum zou Ministerpark en Ministerlaan ontwikkelen. De gebroeders J., H. en C. de Groot werkten daarin samen met notaris K.J. Perk. Het kantoor was gevestigd in de Kruissteeg 34. C. de Groot dreef ook nog een drukkbe- klant architectenbu- reau. Soms ontwierpen en/of bouwden ontwikkelaars woningen voor eigen rekening, om die dan te verko- pen. Zo is het huis aan Melkpad 37 in 1905 gebouwd naar ontwerp van C. de Groot, architect en tevens ont- wikkelaar!

Het spreekt vanzelf dat de waarde van de grond na aan- leg van de wegen aanzienlijk steeg.

Pas met de Woningwet van 1901 werden gemeenten verplicht "plannen in hoofd- zaken" en "plannen op on- derdelen" voor uitbreidingen op te stellen. Hilversums eerste plan volgens die nieuwe wet dateert van 1905 en was van gemeente-architect P. Andriessen. In het be-

gin bleven de plannen beperkt tot het beloop van straten. Het bestemmingsplan, waarin ook het gebruik van gebouwen en de bestemming van gronden geregeld werden, zoals we dat nu kennen, heeft zijn oorsprong in de Wet Ruimtelijke Ordening van 1967.

Ministerpark

Op 30 januari 1897 vroegen J. en H. de Groot namens de Bouwmaatschappij Hilversum aan de gemeenteraad om een puinweg met een breedte van 8 meter te mogen aanleggen op een terrein, dat nu bekend staat als Ministerpark. De puinweg werd op klungelige manier verbonden met de Koninginneweg. De wegaanleg was zoals te doen gebruikelijk voor rekening van de bouwmaatschappij, in overleg met het gemeentebestuur te ontwerpen. De gemeenteraad besloot positief op 16 februari 1897. Lekker vlot dus. Tot de naamgeving "Ministerpark" werd door de raad op 3 augustus 1897 besloten.

Het oorspronkelijke ontwerp van de weg is in navolging van Engelse pleinen een ovaal waaromheen villa's, die alle uitkijken op een met gras en bomen begroeide ovaal, te gebruiken voor wandelen, spelen en vertoeven. Na een paar jaar vonden de ontwikkelaars dat toch zonde van het geld en hebben zij ook de middenovaal bebouwd. Wat jammer! Per brief van 5 oktober 1898 droeg de bouwmaatschappij het door hen aangelegde Ministerpark per 1 mei 1899 om niet over aan de gemeente.

In 1898 werden al enkele villa's voor de gegoede middenstand gebouwd, die behoefte bleek te hebben aan gas- en straatverlichting. Ook verzocht de bouwmaatschappij de puinwegen van het Ministerpark te voorzien van goten en "kantlagen", en die in overleg met de gemeentearchitect te mogen uitvoeren. Op 29 september gaf de gemeente-architect een begroting en de aanwijzing, dat de puinwegen moesten worden vervangen door een grindweg. Kosten inclusief gasbuizen en riool: 3292 gulden. Daarmee ging de bouwmaatschappij akkoord. Na wat geharrewar over de kosten werd de overdracht van de wegen op 19 juni 1900 door de gemeenteraad aanvaard en vervolgens door Gedeputeerde Staten van Noord-Holland op 26 september 1900 goedgekeurd.

Oude Enghweg

De Oude Enghweg met villa's werd ontwikkeld door de Bouwmaatschappij "Ouden Engh", gevestigd aan de

Weesperzijde 62 in Amsterdam. Zij moet de grond van Brouwer hebben gekocht, de boerderij gesloopt en de grond onder de weg om niet hebben afgedragen aan de gemeente. Het raadsbesluit dateert van 1901, evenals de naamgeving Oude Enghweg en Witte Hullweg (hull is heuvel en wit de kleur van de bloeiende boekweit in het voorjaar). Door de vorm van het terrein onstonden aan de oneven genummerde kant vanaf de 's-Gravelandseweg ondiepe kavels. Er werden meteen in 1901 en 1902 kleine villa's gebouwd, twee onder een kap. De even kant liet ruimte voor vier kavels, waarvan de eerste niet bebouwd werd – ongetwijfeld omdat die dan te dicht op "Bouwzicht" zou komen te staan. De overige drie kavels tot het Melkpad werden tussen 1902 en 1908 bebouwd met drie grote villa's. P.C. Lasonder woonde vanaf 1902 op Oude Enghweg 2. Brandsma woonde op die datum op Bouwzicht, 's-Gravelandseweg 44. Hij kocht grond van Brouwer direct naast zijn

Eerste plankaart van Hilversum, 1905. Let wel: het Ministerpark was al gebouwd, evenals de Oude Enghweg, maar de Ministerlaan is nog niet aangelegd, percelen nog niet uitgegeven. Het gebied binnen de dikke lijn is het oorspronkelijke bezit van Hartsen, na zijn overlijden verkocht aan de Bouwmaatschappij Hilversum.

De nog open ovaal van het Ministerpark rond 1900. (uit: Hilversum. Architectuur en stedenbouw 1850-1940)

bezit. Dat zou de aanleg van de Ministerlaan mogelijk maken.

Tussen het Melkpad en de Koninginneweg werden vanaf 1902 villa's gebouwd. Ook aan het Melkpad werden kavels geprojecteerd en huizen gebouwd, ongeveer vanaf 1904.

Ministerlaan

Op 6 augustus 1904 verzochten P.C. Lasonder Jr en C. de Groot Jz om goedkeuring van een door hen ge-

projecteerde weg tussen de Oude Enghweg en het Melkpad over de buitenplaats Bouwzicht. En op 14 september verzochten ze om die weg de naam te geven van Ministerlaan. Burgemeester en wethouders gaven die toestemming onder de voorwaarden, dat een betere aansluiting werd gezocht in relatie tot het Ministerpark, de weg werd verhard, voorzien van waterafvoer en van verlichting, conform het rapport van de gemeente-architect van 25 augustus. De gemeente zou de weg overnemen, mits "de gewone bijdrage" voor

Kadastrale kaart 1903. De Oude Enghweg is net aangelegd en vijf villa's (groen gemarkeerd) zijn al gebouwd. Het gebied binnen de rode lijn was oorspronkelijk van boer Brouwer.

Het huis van K.J. Perk aan de overkant van de 's-Gravelandseweg, gezien van de Oude Enghweg. (uit: *De 's-Gravelandseweg en zijn bewoners*)

het wegenfonds werd gestort plus een bijdrage van f1200, zijnde 50% van de kosten die de gemeente had te maken voor het kruispunt 's-Gravelandseweg-Albertus Perkstraat-Hoge Naarderweg-Oude Enghweg. De rooiing (afstand tussen de gevels) werd bepaald op 16 meter. Het raadsbesluit werd conform en met algemene stemmen op 20 september 1904 genomen. De villa's aan de oneven zijde zijn bijna allemaal in 1904/1905 gebouwd op redelijk evenwichtige kavels. De gronden langs het Melkpad waren keurig verkaveld in vijf percelen. De percelen langs de rondlopende Ministerlaan zijn echter slordig verkaveld. Het bouwen

van villa's nam dan ook jaren in beslag. Uitgifte, perceelsgrenzen en bouw hadden een rommelig verloop. Toch zouden alle villa's door de betere middenstand bewoond worden.

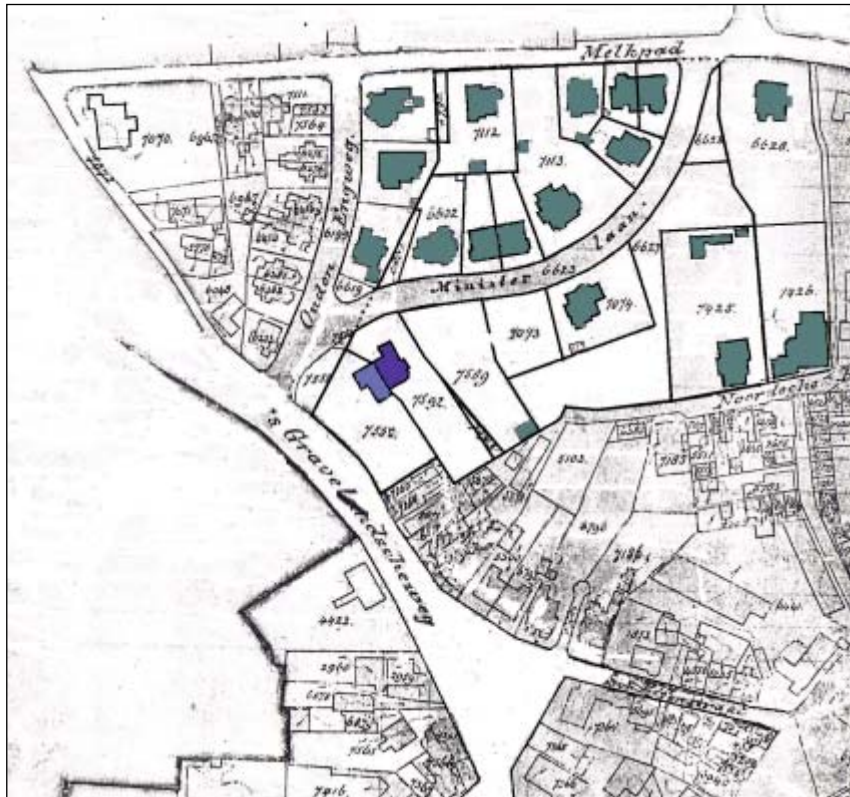
In 1911 werd de helft van Bouwzicht afgebroken om ruimte te maken voor de bouw van winkels aan de 's-Gravelandseweg, waaronder op de hoek de meubelzaak van Van der Heide, ontworpen door – alweer – C. de Groot. De meubelzaak kreeg het adres Ministerlaan 2 en de overgebleven helft van Bouwzicht werd Ministerlaan 2a. In 1922 verkocht Pieter Carel Lasonder Ministerlaan 2a aan notaris Pieter Johannes Dam. De weduwe van deze

Het H.C.J.M.V.-gebouw en de bewaarschool, hoek Noordse Bosje, in 1957. (uit: *Met hart en ziel*)

Kadastrale kaart 1911. Aan de Ministerlaan oneven kant en het Melkpad zijn alle villa's al gebouwd, aan de even kant alleen nr. 6 door aannemer Mouw. "Bouwzicht" stond op het punt voor de helft gesloopt te worden.

notaris, mevrouw Van den Broeck, verkocht op 12 september 1952 het huis met tuin aan notaris Halsema. Aannemer R. Mouw bouwde op nr. 6 een grote villa, "de Binckhorst" (1907, ook ontworpen door C. de Groot?). In 1912 ontwierp C. de Groot de villa op nr. 4 voor G.W. Wisselink (die de grond in 1910 had gekocht), waar later oogarts Ennema zou gaan wonen.

Het terrein tussen de nummers 4 en 6 werd wellicht door één van hen tijdelijk gebruikt. Rond 1920 kwam de familie De Roy van Zuydewijn op nr. 6 wonen. Jhr. De Roy verzocht in 1931 om zeven huizen te mogen bouwen aan het Noordse Bosje, aan de achterzijde van zijn huis. Hij kreeg toestemming voor twee keer drie, met een keerpunt voor auto's ertussen. Mevr. De Roy liet in 1951 een huis in de tuin van haar oude huis bouwen. Dat werd toen nr. 8. Kennelijk is dat ook een oud bouwrecht geweest, waarbij met de straatnummering rekening is gehouden.

Het huis Ministerlaan 4a werd gebouwd in 1922, tussen de nummers 4 en 6. De villa werd ontworpen door de architecten Bakker en Bunders in opdracht

van J. Drost, die de grond had gekocht. Drost verhuisde van de 's-Gravelandseweg. Wellicht was zijn vrouw gehandicapt, want het huis werd voorzien van allerlei gemakken. Na hun vertrek kwam het huis in handen van makelaar Glazemaker.

Minister Hartsenlaan 4a, vlak voor de sloop. (coll. auteur)

De Ministerlaan in 1969.
(coll. auteur)

Mijn vader huurde het huis in 1933 met het eerste recht van koop, wat hij op 2 oktober 1942 effectueerde, waarschijnlijk met forse hulp van zijn schoonvader. Het huis was daarom zo interessant, omdat de grond tussen de Ministerlaan en het Noordse Bosje uit twee percelen bestond en het achterliggende deel bebouwd mocht worden met een bedrijfsbestemming. In de achtertuin, eigenlijk dus een apart kadastraal perceel met adres Noordse Bosje 31 AA, liet hij een tandtech-

nisch laboratorium bouwen, opnieuw met van schoonpapa geleend geld.

Het tandtechnisch laboratorium, “de techniek” zoals wij het noemden, werd in januari 1933 ontworpen door J. Helmond, goedgekeurd door B en W op 10 februari 1933. Het grote huis met zes/zeven slaapkamers leende zich goed voor het uitbreidende gezin, dat in 1933 drie kinderen telde en in 1950 acht.

Op 28 augustus 1969 ruilde mijn moeder het huis Melkpad 37 van de gemeente Hilversum, groot 9,69 are, tegen dat van de Minister Hartsenlaan 4a (nieuwe naam!), groot 10,23 are. Ze kreeg ook nog een bedrag voor het laboratorium.

De gemeente sloopte het huis Ministerlaan 4a en legde een ontsluitingsweg aan om daarmee de toen met gebouwde parkeergarage bereikbaar te maken. Jammer, het werd er niet mooier van. Maar intussen zijn de vragen uit mijn jeugd door het bestuderen van kadastrale kaarten in alle redelijkheid beantwoord.

Bronnen

Annet Koenders, *Hilversum. Architectuur en stedenbouw 1850-1940* (Zwolle 2001).

Eddie de Paepe, *Met hart en ziel. Gevierde en verguisde Hilversummers* (Huizen-Almere 2002).

Bram van der Schuyt en Ineke de Ronde (red.), *De 's-Gravelandseweg en zijn bewoners* (Hilversum 2005).

Streekarchief voor Gooi en Vechtstreek: diverse kadastrale en plankaarten, Bouwarchief.

Kadastrale Kaart 1967. Gekleurd: Minister Hartsenlaan 4a.